

Zilahi-Brányi Panna:

A MEDIÁCIÓ LEHETŐSÉGEI AZ ALAPFOKÚ ZENEISKOLAI GYAKORLATBAN¹⁶

A kutatási téma körülhatárolása

Témaválasztás indoklása. Az iskola, mint szocializációs tér, meghatározó szerepet tölt be minden ember életében. Magyarországon a hatodik életéve elérésével egy gyermek tankötelezetté válik (2011. évi CXC tv. 45. § (2)), és a kötelezettsége a tizenhatodik életévéig fennáll (2011. évi CXC tv. 45. § (3)), tehát közel tíz évet biztosan az iskolai oktatásban tölt.

Egy oktatási intézmény a tantárgyi ismeretek átadásán túl más módon is kiveszi a részét a gyermekek formálásában: nem csak oktat, hanem nevel is. Viselkedési normákat, kommunikációs technikákat és problémamegoldási stratégiákat mutat.

Az iskolákban a pedagógusokon kívül nagyhatású a kortársakkal való kapcsolat. A gyermekek életében erős a velük egykorúak hatása, az úgynevezett kortársnyomás (Kovács és Pikó, 2010, 29). Az iskolai közeg a kapcsolatok intenzitása miatt gyakran konfliktusforrássá is válhat.

A tanulók jóllétére az iskolai teljesítményen túl és arra erős kihatással, folyamatosan jelen vannak a társas helyzetek és az ezekre érkező visszajelzések. Itt tartom fontosnak felhívni a figyelmet arra, hogy a gyermekek a visszajelzésekből nem csak a társadalmi normáknak való megfelelést, hanem magukat is meghatározzák (Brookhart, 2017, 76).

Az iskolában a társas helyzetek jelentős része konfliktusos. A különböző korú és helyzetű tanulók, a más generációhoz tartozó tanárok, az eltérő elvárások sokféle vitahelyzetet eredményezhetnek. Amennyiben a nézeteltérést nem kezelik hatékonyan, nem kerül feloldásra, a probléma tartós feszültséget okozhat.

A pedagógus aktív résztvevője a konfliktusoknak és azok rendezésének. Kiemelt szerepet tölt be mint minta, példakép a gyermekek számára. A második bekezdésben említett problémamegoldási stratégiák bemutatása az oktatási intézményekben jellemzően a tanárok útján valósul meg, ezért fontosságuk a szaktárgyi kérdéseken jelentősen túlmutat.

A zeneoktatás a közismereti képzéseken túl tanít új ismeretek, ezáltal azokon felüli teljesítendő feladatokat terhel a tanulóra. A zenetanulás során jellemző gyakori szereplési helyzetek, mint például a koncertek, vizsgák, versenyek, komoly stresszt okozhatnak a diákoknak, ezáltal fokozva a viták lehetőségét. Ezen szereplések alkalmával a tanulónak egy-szer van lehetősége tudását bemutatni, emiatt fokozott nyomás alatt áll, teret engedve a maximalizmusnak.

Ezen túl a zeneoktatás sajátossága, hogy a zeneórák jellemzően egyéni, vagy kisebb csoportokban zajlanak, emiatt a tanár-diák kapcsolatok személyesebbek, egy zenetanár egy adott tárgyat tanító közismereti tanárnál gyakran hosszabb ideig kíséri a gyermek életét, így a hosszabb távú, közelebbi kapcsolatban könnyen kialakulhatnak érzelmi feszültségek.

A fentieket felismerve egyre több iskola nyit új konfliktuskezelési módszerek felé, melyre példa a mediáció, mely használatával új eszköz állna a pedagógusok rendelkezésére a konfliktusok hatékony kezelésére. Ez különösen hasznos lehet a zeneiskolákban, a korábban említett nagyfokú perfekcionizmus miatti feszített légkör okán.

A mediáció alkalmazása elősegíti a problémák gyorsabb és eredményesebb megoldását, a konfliktusok rendezésének gördülékeny lehetőségét, az iskolában és begyakorlásával azon túl is.

Célkitűzések

¹⁶ <https://doi.org/10.17048/Tanulasestarsadalom.2025.16>

E kutatás fő célja megvizsgálni a mediáció jelenlegi alkalmazását és jövőbeli alkalmazási lehetőségeit a magyar alapfokú zeneoktatásban. Úgy gondolom, a zenepedagógusok napjainkban a konfliktusok megoldásában eszköztelenek, mert egyrészt a zenetanári képzések kevés pedagógiai, és azokon belül is jellemzően módszertani tárgyakat takarnak, így a zenepedagógusok nem kapnak mintát a nézeteltérések rendezésére; illetve a zeneiskolák a közoktatástól különálló oktatási létesítmények, ahol se iskola-pszichológus, se mentálhigiénés szakember nem áll se a tanulók, se a tanárok rendelkezésére.

Jelen tanulmány a felvetett témának csupán bevezetésére szolgál, nem célom sem a pedagógustársadalom, sem a zenepedagógusok képzésének átforgalmazására javaslatot tenni. Amire most vállalkozom, az a mediáció ismertségének és alkalmazási lehetőségének felmérése a magyar alapfokú zeneiskolákban.

Ennek megfelelően kutatásomban három hipotézis ellenőrzését tűztem ki célul, melyek az alábbiak:

H1: A mediációs technika kevésbé ismert a magyar zeneiskolai oktatásban.

H2: A mediációs technika kevésbé alkalmazott a magyar zeneiskolai oktatásban.

H3: A zenetanárok nyitottak a mediációra mint vitarendezési módszerre.

Vizsgálatom zenetanárok kérdőíves megkeresésével történt 2025. áprilisában. A kapcsolatfelvétel szakmai csoportokon keresztül történt. A kérdőív kitöltése anonim, a részvétel önkéntes volt. A kitöltők tájékoztatást kaptak a kutatás céljáról.

A vizsgálat felmérte a kitöltők korát, szakját, szakmai tapasztalatát, a mediáció-ismeretét és a mediáció szakmáján belüli alkalmazásához való hozzáállását. A kérdőív nyitott, illetve zárt kérdéseket és skálákat tartalmazott, felépítése három részre oszlott: demográfiai adatok, a mediáció ismertsége és a mediáció alkalmazásának esélye.

A kutatás kvantitatív módszert használt, ezért a válaszok feldolgozása számszerűsíthető adatokra épült. A kiértékelés során szándékomban állt százalékos megoszlást, átlagot, mediánt leírni.

Röviden a mediációról

A mediáció alkalmazási lehetőségeinek vizsgálatához elengedhetetlen képet alkotni arról, hogy mit foglal magába ez a módszer.

A mediáció, magyarosan közvetítői tevékenység az alternatív vitarendezés egyik formája (Juhász és Rúzs Molnár, 2024, 53) – vagyis a versengés helyett az együttműködésen alapul, a probléma megoldásán túl a megbomlott kapcsolati harmónia helyreállítása is cél (Juhász és Rúzs Molnár, 2024, 47).

Az eljárás során egy vitát a felek beleegyezésével egy pártatlan, semleges segítő „közvetít”, a mediátor. A segítő ugyanakkor mindössze a kommunikáció létrejöttében és koordinálásában vállal részt, nem ad tanácsot, nem dönt a felek helyett.

A mediációs eljárás célja a résztvevők közötti kommunikáció helyreállítása és folyamatos támogatása. Segíthet a rejtett szükségleteket is feltárni, emiatt nem csak felszínes megállapodást hozhat létre. Nagy hatást gyakorolhat a versengő tárgyalás együttműködővé alakításában (Juhász és Rúzs Molnár, 2024, 54-55).

A mediátor ugyanakkor nem csupán egy passzív irányító, fontos, hogy befogadó, ítélet nélküli, pártatlan és törődő magatartást tanúsítson (Beer és Packard, 2012, 100), biztosítva a bizalmi légkört, ezáltal megalapozva a valós párbeszédet.

A mediáció mint fogalom nem csak a hivatalos eljárásrendet jelenti, hanem képvisel egy szemléletmódot, gondolkodásfajtát, ami lehetővé teszi a probléma új perspektívából való megközelítését (Németh, 2014, 57). Összefoglalva, a közvetítés tehát egy strukturált megbeszélés, mely egy probléma-megoldásban járatos szakember vezetésével történik (Lovas és Herczog, 2020).

Konfliktus és konfliktuskezelés az iskolában

A konfliktus az iskolai élet mindennapos velejárója. Két tanuló között számtalan okból keletkezhet súrlódás: csapatmunka feladatmegosztása vagy versengés miatt is. A fennálló probléma nem csak a sikeres

együttműködést akadályozhatja, de akár hátráltathatják is egymást a felek. Nagyobb közösségnél a belső ellentétek a csoportot is megoszthatják, meggyengíthetik.

A tanuló és szülője közötti viszony nagyon fontos az előbbi iskolával kapcsolatos attitűdje kialakítása miatt. A szülő esetleges rossz viszonya az iskolához és tanuláshoz rá-nyomja a bélyegét a gyerek hozzáállására is: ha a szülő szerint az iskolában főleg dolgot tanítanak, gyermeke aligha fog motiváltan fordulni a tanuláshoz. Azonban visszafelé is történhet: amennyiben a szülő kötelező programnak gondolja például a zeneiskolába járást, a gyermeke muszájnak élheti meg a zenetanulást, és így nem keresve örömet benne. Az iskolai környezetben nagyon jellemző és gyakori konfliktusforma a tanuló-tanár közötti nézeteltérés. Súlya a gyakoriság mellett abban áll, hogy feloldását akadályozhatja a jelentősen aszimmetrikus felállás: a tanár bizonyos kérdésekben jogosult a tanulóra kényszeríteni az akaratát, például dolgoztatás céljából. A konfliktusok, akármelyik szereplők között történik, elmérgesedhet, akár fizikai agresszióba is torkollhat – gondoljunk csak az iskolai verekedésekre (Várnai és Zsiros, 2014, 96), vagy a pedagógusok elleni bűncselekményekre (Marusnik, 2009, 30). Ezen eldurvulások elkerülésére is szolgálhat egy kulturált, egymás igényeit figyelembe vevő problémamegoldó technika.

Utóbbi, vagyis az egymás igényeinek figyelembevétele nem áll olyan messze az iskola világától, mint elsőre gondolnánk, hiszen például a modern felfogás szerint a tanuló munkatárs is, aki az intézmény dolgozóival közösen vesz részt abban a folyamatban, amelynek eredménye a gyermek saját fejlődése (Buda és Péter-Szarka, 2015, 11).

A tanuló részvétele, a közös döntéshozatal, minden vita során fontos, de különösen nagy jelentőséggel bír, amikor a családról vagy önmagáról van szó. A hosszasan elhúzódó, lezáratlan konfliktusok nemcsak a szülőket, hanem a gyermekeket is súlyosan megviselik. A gyermekek életében az idő még a felnőtteknél is értékeesebb: az elveszett gyermekkor nem pótolható (Feuer, 2019).

Más kérdés ugyanakkor, hogy a magyar oktatási rendszer készen áll-e egy ilyen új-szerű hozzáállásra, és az ezáltal megkövetelt megoldásokra.

Tapasztalatok szerint hazánkban jellemző a hagyományos vitarendezés: kevés alternatíva közül lehet választani a hivatalos sférákban is. Az alternatív vitarendezés kutatások alapján azokban az országokban terjedt el, ahol az állampolgárokat kellően érettnak tekintik ahhoz, hogy saját ügyeikben döntéseket hozzanak: segítséggel, de döntésük jogát és felelősségét megtartva (Lovas és Herczog, 2020). Kérdés, hogy ez ma Magyarországon mennyire valós lehetőség.

Iskolai mediáció

A mediáció iskolai alkalmazása nagyon biztató, mind folyamat, mind eredmény szinten. A folyamat azért lehet már önmagában hasznos, mert a mediáció iskolai alkalmazása olyan alapvető készségeket vár el – mint például az aktív figyelem vagy kritikus gondolkodás –, amik problémától függetlenül önmagában is értékek. A jó problémamegoldóképesség, a más véleményének tiszteletben tartása nem csak az iskolai évek alatt, de a későbbiekben is elengedhetetlen túlélési készség (Lane és McWhirter, 1992, 21).

Az eredmény szintjén még korlátozottak a dokumentált esetek, de limitált amerikai iskolai kísérletek alapján kimutatható, hogy a mediáció iskolai alkalmazása csökkenti az erőszakot az iskolákban (Schellenberg et al., 2007, 480).

Valószínűleg ennek is következménye, hogy az ezredforduló óta a módszer iránti érdeklődés a kutatás terén nagyon megnőtt, annak ellenére, hogy a mediáció oktatási gyakorlatként még nem túlságosan elterjedt. Utóbbinak oka leginkább az alkalmazás eredményének nehézkes mérése, és az egységes keretrendszer hiánya (Ibarrola-García, 2024, 311).

Ha a mediáció egészében még nem is, annak szerves része, az erőszakmentes kommunikáció oktatási környezetben való alkalmazása napjainkban már megjelent hazánkban, bár még ez sem számít elterjedt gyakorlatnak. Az eddigi tapasztalatok azonban biztatóak: az ilyen beavatkozásokat követően jellemzően csökken a konfliktusok száma (Borbáth, 2023, 82).

A magyarországi helyzet összességében mégis a lassú fejlődés helyett inkább hullámzó képet mutat. Jól dokumentálja ezt az Oktatásügyi Közvetítő Szolgálat, mely 2004 januárjában kezdte meg működését (Birloni és Sík, 2013, 17), helyzetét egy 2007-es kormányrendelet tisztázta (1/2007. (I. 9.) Korm. rend.), dokumentációk alapján sikeresen működött (Krémer, 2008), 2020. februárjában ennek ellenére megszűnt.

Az alapfokú zeneoktatás Magyarországon

A magyar zeneiskolai rendszer. A magyar zeneoktatás hagyománya évszázadokra nyúlik vissza, bár sokáig nem intézményesült, illetve a magasabb rétegek kiváltsága volt a zenei képzés.

A huszadik század nagy változása, hogy államilag fenntartott zeneiskolák létesültek, és ez az intézményrendszer már a köznevelés részeként működik (Vas, 2015, 73), fő célja a zene megszerettetése, a pozitív zenei élmények kialakítása, és a tehetséggondozás (Váradi, 2010, 48). A zenei alapképzés terjesztésében nagy szerepet játszott a Kodály Zoltán nevével fémjelzett Kodály-módszer, zenepedagógiai elvek és a relatív szolmizáció (Dobszay, 1972, 17).

A magyar zeneoktatási rendszer alapját az alapfokú művészeti iskolák (AMI) képezik, melyek több művészeti ágban (zene, tánc, képzőművészet, színművészet) kínálnak ok-tatást. Ezek az intézmények az Oktatási Hivatal szakmai irányítása alá tartoznak, az iskolák fenntartója a Klebelsberg Központ, azon belül a tankerületek. Az oktatás kereteit, elvárásait aktuálisan a 2020-as Nemzeti alaptanterv rögzíti (110/2012. (VI. 4.) Korm. rend.).

A zeneiskolai rendszerre épül a középfokú zenei képzés: ezek az intézmények pár-huzamosan nyújtanak közismereti és szakmai képzést, lehetőséget adva a diákoknak a zenei pályára való belépésre. A felsőfokú zenei oktatás Magyarországon jelenleg hét városban zajlik: Budapest, Debrecen, Miskolc, Győr, Pécs, Szeged, Székesfehérvár kínál képzéseket klasszikus, könnyűzenei és jazz stílusokban (Oktatási Hivatal, 2025).

A képzési szintek emelkedésével folyamatos a specializálódás, és a hierarchikus fel-építés más képzési területekhez hasonlóan piramis-szerű. A csúcson lévő doktori képzést, mely a „Doctor of Liberal Arts” megnevezést viseli, és a „Doctor of Philosophy” tudományos fokozat megfelelője a művészeti képzésben, nagyon kevesen érik el. Ezzel szemben az alapfokú oktatás mindenki számára nyitott.

Azonban, bár mindenki számára nyitott, nem feltétlenül mindenki számára elérhető. A zeneiskolai képzésbe való bekerülés jelentkezéssel és felvételi meghallgatással történik, amely során a pedagógusok a gyermekek zenei érzékét, hallását, ritmusérzékét és motivációját vizsgálják. Az intézmények jellemzően iskoláskortól fogadnak tanulókat, a felvétel sikeressége a gyermek képességein túl az adott intézmény zenetanárainak számától, feltölthető üres helyeitől is függ.

Az alapfokú zeneiskolák képzési rendszere több lépcsőből áll: előképző, I-IV. vagy I-VI. osztályok, továbbképző évfolyamok épülnek egymásra, hangszerenként eltérő felépítéssel. Utóbbit az eszközök különbözősége indokolja, gondoljunk csak egy furulya és egy fagott méret- és súlykülönbségeire, mely a hangszerjátékkal támasztott elvárásokra is erősen kihat.

Az oktatás során a tanulók heti rendszerességgel vesznek részt egyéni hangszeres órákon, valamint csoportos szolfézsórákon. A képzés során általában lehetőség van zenekari, kamarazenei és énekkari tevékenységekre is, különösen a haladóbb szinteken.

A zeneiskolákban félévi és évvégi vizsga kerül megtartásra, illetve az alapképzés évei után úgynevezett művészeti alapvizsga letételére van lehetőség (20/2012. (VIII. 31.) EMMI rend.).

A magyar zeneiskolai rendszer jellemzője, hogy egy pedagógus egy tanulóval foglalkozik, sőt, bizonyos helyzetekben több pedagógus oktat egyszerre egy gyermeket. Ez lehetővé teszi a személyre szabott, rugalmas haladást.

Az egyéni hangszeres órák lehetőséget adnak a tanár-diák kapcsolat mély kialakítására, ami jelentősen hozzájárul a tanulói motivációhoz és kitartáshoz. A pedagógusok gyakran éveig, sőt akár tíz évig is foglalkoznak ugyanazzal a tanulóval, így folyamatosan tudják kíséni fejlődését.

Az állami fenntartású zeneiskolákban a tanulók térítési díjat fizetnek, amelynek mértéke függ a szociális helyzettől, az elért tanulmányi eredménytől, valamint attól, hogy a tanuló hány művészeti ágban vesz részt. Az önkormányzatok jellemzően részt vállalnak a finanszírozásban, ám ezek mértéke településenként eltérő, így a művészeti oktatás díja iskolánként különböző lehet.

A térítési díj összege nem mérhető a magánórak árához, és a speciális helyzetű, például hátrányos helyzetű tanulók a Köznevelési törvény 16. § (3) bekezdése alapján ingyenesen vehetnek részt a művészetoktatásban – így a rendszer elérhető széles társadalmi rétegek számára (2011. évi CXCV. törv.). A hangszerek biztosítása részben az iskolák, részben a szülők feladata, de sok intézmény kínál kölcsönzési lehetőséget.

Bár a rendszer működőképes és eredményes, számos kihívással néz szembe. Az egyik legnagyobb probléma a pedagógushiány, különösen a ritkább hangszerek tanárai esetében. Emellett az intézmények eszközellátottsága is javításra szorul: sok hangszer elavult vagy hiányzik. A fejlesztési programok hullámszerűek, nem kiszámíthatóak.

Hiány lehet emellett a tanulókból is: a gyermekszám csökkenése, a szabadidős- és oktatási-trendek változása, a kiemelt szülői együttműködést megkövetelő rendszer visszassága mind a zeneoktatás ellen dolgozik.

Emellett nem lehet említés nélkül hagyni a lemorzsolódást, mely oka gyakran a különböző szintű, kezeletlen konfliktusok.

Kapcsolati háromszög: a tanár, a tanuló és a szülő

Az oktatási folyamatban a tanár, a tanuló és a szülő hármasa egy olyan dinamikus rendszer, amelyben mindhárom fél más-más szerepet, elvárást és felelősséget visel. E három szereplő közötti interakciók minősége meghatározó a tanulási-tanítási folyamat hatékonysága, valamint a tanuló érzelmi, mentális és szociális fejlődése szempontjából is.

A pedagógiai kutatásokban már korábban megjelent annak vizsgálata, hogy milyen kapcsolati mintázatok, konfliktuslehetőségek és együttműködési formák jellemzőek ebben a hármas rendszerben. Különösen érzékeny és érdekes ez a téma a zeneoktatás területén, ahol a korábban bemutatott módon az oktatás gyakran egyéni, hosszú távú, és érzelmileg is intenzív kapcsolatokat eredményez.

A tanár–tanuló–szülő kapcsolat alapvetően háromoldalú viszonyrendszer, amelyet az egymás közötti kommunikáció, a kölcsönös elvárások, valamint a társadalmi és intézményi szokások határoznak meg.

A tanár hierarchikus pozícióban van a tanulóhoz képest, hiszen az ő feladata az oktatási célok megvalósítása, a fegyelem fenntartása és a tudás értékelése. Ugyanakkor a szülő – aki maga is felnőtt és akár kompetensebbnek is gondolhatja magát egyes területeken – nem alárendelt szerepben van a tanárral szemben, hanem egyenrangú partner, ennek megfelelően kellene részt vennie a gyermek fejlődésének támogatásában.

A szülő szerepe azonban kettős: egyfelől gyermeke érdekeinek védelmezője és érzelmi támasza, másfelől az oktatási célokat szolgáló fegyelem és motiváció fenntartásának egyik legfontosabb külső támogatója lehet. Ez a kettősség segítség, de akadály is lehet az oktató számára. Így a szülő, aki az iskolai oktatásban csak közvetetten érintett, mégis nagy hatással lehet az oktatás minőségére: viselkedésével, hozzáállásával befolyásolhatja azt (Marton, 2019, 83-84).

Gyakran szül ellenállást a zeneiskolai tanuló részéről a kötelező szolfézsóra látogatása: nem mindegy, hogy a szülő a „hasznos teher” vagy az „értelmetlen nyűg” álláspontot képviseli otthon ezzel kapcsolatban, hiszen a jellemzően szeretett főtárgy óra látogatási lehetőségét is elveszíti a gyermek a szolfézs tárgy követelményeinek nemteljesítésével.

A szülő szerepe speciális lehet a zeneoktatásban amiatt is, mert a zeneoktatás ma Magyarországon gyakran egy magasabb társadalmi réteg által preferált hobbi, és a magasabb társadalmi státuszú szülők kutatások szerint jellemzően aktívabban vesznek részt az iskolai kapcsolattartásban (Imre, 2017, 127), tovább erősítve befolyásukat gyermekük zene-iskolai életére.

A surlódásokat növelheti ugyanakkor az előző megállapításból fakadó szemléletbeli különbség, ugyanis míg a legtöbb szülő általában a döntéshozatalban alárendelt viszonyban van a tanárokkal szemben, a magasabb társadalmi rétegekhez tartozó családok esetén meg-jelenik a „megrendelői attitűd” (Birloni és Sík, 2013, 13), vagyis a zeneoktatásra megvásárolt szolgáltatásként tekint a szülő, nehezítve a tanár elvárásainak keresztülvitelét.

Ezek ellenére a szülőt nem szabad kiszorítani az iskolai kommunikációból a befolyásának csökkentése miatt: a kommunikáció elengedhetetlen és fontos, mert a szülő és a tanár is hasznosíthatja a rendszeres visszajelzést a gyermek állapotáról (Marton, 2019, 86).

A diák, a zenét tanulók alacsony átlagéletkora miatt kiemelten, a rendszerben a leginkább alárendelt szereplő, aki gyermekként függ a tanár és a szülő döntéseitől. Ám ő sem teljesen passzív elszorítottja az eseményeknek: saját motivációja, önállósága, viselkedése és visszajelzései jelentős mértékben befolyásolják az oktatás hatékonyságát. A háromszög bármelyik oldalán kialakuló feszültség közvetlenül hatással van rá – vagy akár általa gerjesztett is lehet.

A legjellemzőbb mégis a tanár–diák konfliktus (Birloni és Sík, 2013, 12), mely közvetlen módon érinti, és az intenzív, személyes kapcsolat miatt a közoktatásnál nagyobb hatású lehet – gondoljunk csak egy közismereti dolgozatra, mely az egész osztályt egyformán érinti, és a zeneiskolai házi feladat felmondásra, mely során minden figyelem egy tanulóra irányul, így egy sikertelenebb nap is jóval szembeötlőbb.

A kommunikációs nehézségek, a határzavarok – például a szülő túlzott beleavatkozása a tanításba vagy a tanár nevelőszerepének túlterjeszkedése –, valamint az eltérő érték-rendek is gyakran vezethetnek konfliktushoz. A szülő és tanár között kialakulhat bizalmatlanság.

A zeneiskolai oktatás sajátos elemekkel formálja ezt a hármas kapcsolatot. Mint korábban kiemeltem, a zeneoktatásban az általános iskolai tanításban jellemző csoportos oktatással szemben túlnyomórészt egyéni óra van, ami erősebb tanár–diák kapcsolatot eredményez, így a tanár az oktató szerepén túl egyfajta mester–tanítvány viszonyban is áll a tanulóval.

A szülők szerepe is fokozottabban jelenik meg: bár az oktatás a zeneiskolában zajlik, a tanultak időigényesebb begyakorlása otthon történik, amihez gyakran szülői segítség és motiváció szükséges, különösen az alsóbb évfolyamokon. Emellett a zeneoktatás során a szülő gyakrabban, akár minden zenei óra előtt–után találkozhat a pedagógussal, így a kapcsolat és a kommunikáció közvetlenebb és folyamatosabb lehet, biztosítva a rendszeres vissza-jelzést a gyerekekről és az elvégzett munkájáról.

Összefoglalva, a tanár–tanuló–szülő kapcsolati háromszöge egy összetett, érzékeny rendszer, amely a zeneoktatásban különösen érzékenyvé válhat. A három szereplő együtt-működése komoly erőforrás lehet a tanuló fejlődése szempontjából – ám a kapcsolat meg-romlása könnyen megbillentheti az egész rendszert.

Konfliktuskezelés a zeneiskolában

Az előzőekben taglaltaknak megfelelően a zeneoktatás során több szereplő jelenik meg közvetlenül vagy közvetetten, ám a zenei óra vezetésének és konfliktusainak meghatározó irányítója mégis a tanár.

A zenepedagógus, hasonlóan más tanárokhoz, kiemelt szerepet vállal: a pedagógiai helyzetekben ritkán van lehetőség kísérletezésre, mivel minden egyes döntés közvetlenül befolyásolja az érintettek további sorsát (Falus és Szűcs, 2022).

A tanár azonban, mint korábban is említettem, nem csupán egy vezető: oktató, kísérő, mester, ezek mellett gyakran előadó. És ne felejtjük el, ember is.

Le kell szögezni, utóbbi tetten érhető a tanárok közötti nézeteltérésekben is. Az eltérő pedagógiai értékrend, módszertani különbségek okozhatnak összetűzéseket, bár ezek jellemzően nem nyílt összeütközésekben mutatkoznak meg (Birloni és Sík, 2013, 10).

Sokkal nyíltabb probléma a tanuló–tanuló konfliktus. A közoktatásban megjelenő fizikai agresszió, mint a verekedés vagy zaklatás a zeneoktatásban nem jellemző, itt inkább a szóbeli, véleménybeli különbségek és a feszültség okozta szóváltások a jellemzőbbek. Ezek lehetősége is korlátozottabb, hiszen a zeneoktatás csak

kisebb részben zajlik csoportban. A szolfézsórák vagy kamarazenélés lehetséges stresszesebb légköre, a zenekarokban általában magasabb életkor a magasabb önértékesítés velejárója, így a konfliktusok előfordulása is gyakoribb ezeken az órákon.

Ezek a helyzetek ugyanakkor a közismereti órákhoz képest mégis családiasabb légkörben zajlanak, így megvalósítható lehet a kortárs mediáció, mely során a csoport egy kor-társ tagja segít a konfliktusban résztvevőknek a probléma megoldásában (Árvai et al., 2010, 25). Ez a megoldás nem életidegen, egy tehetséges „békítő” ilyen helyzetekben színre léphet, ám a beavatkozó eszköztára esetleges. Ennek bővítése, például a mediáció módszerei-vel, javíthatja a konfliktus hosszabbtávú megoldását.

Könnyebben kivitelezhető, ha ezt a szerepet a tanár tölti be, ám ekkor figyelmet igényel, hogy a pedagógus ne felülről próbálja megoldani a helyzetet, hanem mediátori szerepben a folyamat során végig gondoskodik a felek egyenrangúságáról és egyenlő arányú kommunikációs lehetőségről (Borbáth, 2023, 79-80).

Utóbbi megoldás azonban csak akkor gyökeresedhet meg, ha az egész iskola klímája és kultúrája alkalmazkodik a mediáció értékeihez és folyamataihoz (Theberge és Karan, 2004, 289).

Vizsgálat

A kutatás célja

A vizsgálat célja annak feltárása, hogy milyen mértékben ismert és alkalmazott a mediáció mint alternatív vitarendezési technika a magyar alapfokú zeneoktatásban, illetve hogy a zenetanárok mennyire mutatnak nyitottságot e módszer használatára.

A kutatás alapját az a tapasztalat képezi, hogy az alapfokú művészetoktatási intézményekben kevésbé állnak rendelkezésre olyan professzionális eszközök és módszerek, amelyek hatékonyan segíthetnék a konfliktushelyzetek kezelését, miközben a problémák jelen vannak.

A zenetanári pálya sajátosságaiból fakadóan a tanárok gyakran tartós, személyes kapcsolatban állnak tanítványaikkal és azok családjával, ami intenzívebb érzelmi bevonódást eredményezhet, mint a közismereti oktatásban. E kapcsolati dinamikák konfliktusok forrásaivá is válhatnak, emiatt igény mutatkozhat egy olyan módszer iránt, ami ezeket hatékonyan és békésen kezeli.

A mediáció olyan strukturált eljárás, amelynek célja, hogy a vitában álló felek egy független harmadik fél, a mediátor közreműködésével közösen találjanak elfogadható megoldást a konfliktusukra. Ez a módszer a felek aktív részvételére és egyenrangúságára épül, így nemcsak a viták elsimítását, hanem a kapcsolatok hosszú távú javítását is szolgálhatja.

A közoktatási intézményekhez képest a zeneiskolákra jellemzően kisebb figyelem irányul a mediáció alkalmazhatósága szempontjából, holott az oktatási színtér itt is alkalmas lehetne e technika integrálására.

Ezt vizsgálva, kutatásom során három hipotézis került megfogalmazásra:

H1: A mediációs technika kevésbé ismert a magyar zeneiskolai oktatásban.

E hipotézis abból a feltételezésből indul ki, hogy sem a zenetanárképzésben, sem az intézményi gyakorlatban nem kap elég hangsúlyt a konfliktuskezelési technikák oktatása, különösen a mediációs megközelítés.

H2: A mediációs technika kevésbé alkalmazott a magyar zeneiskolai oktatásban.

E hipotézis annak feltételezésére épül, hogy az ismerethiány a gyakorlatban is érezteti hatását: ha egy módszert nem ismernek, nem is használják. Emellett az is lehetséges, hogy még ha elvileg ismert is a technika, annak gyakorlati alkalmazása valamilyen okból alacsony mértékű.

H3: A zenetanárok nyitottak a mediációra mint vitarendezési módszerre.

A harmadik hipotézis feltételezi, hogy a pedagógusok részéről érzékelhető igény van egy hatékony konfliktuskezelési módszer megismerésére.

E hipotézisek vizsgálatára kérdőíves kutatás valósult meg 2025 áprilisában.

A minta bemutatása

A kutatás során összesen 54 zenetanár töltötte ki az online kérdőívet. A válaszadók túl-nyomó többsége nő: 46 fő (85%), míg a férfiak aránya 8 fő (15%) volt. Az életkori eloszlás alapján a válaszadók legfiatalabbja 24, míg a legidősebb 70 éves, az átlagéletkor 47 év, a medián 45 év volt, ami középkorosztályú mintára utal. Az oktatási tevékenység földrajzi megoszlása szintén sokszínűséget mutat: 14 válaszadó Budapesten, 15 vármegyeszékhelyen, 24 kisebb városban, míg 1 községben dolgozik.

A tanított tárgyak szerinti megoszlásnál a válaszadók többféle szakmai területről érkeztek, illetve több válasz megjelölése is lehetséges volt. A legnagyobb csoportot 40 fő alkotja, akik egyéni órát tartanak, magánének- vagy hangszeres oktatók. 9 fő elméleti tárgyakat, például szolfézst vagy zeneelméletet tanít, míg 6 fő intézményvezetői vagy -helyettesi pozícióban is dolgozik. 2 fő jelölte meg, hogy csoportos zenei foglalkozásokat tart, például zenekart vagy énekkart.

A szakmai tapasztalat tekintetében a válaszadók széles skálájú, több esetben jelentős szakmai múlttal rendelkeznek. A zenetanításban eltöltött évek száma 1 és 47 év között szóródik, a medián érték 23 év, az átlagos szakmai tapasztalat pedig 21 év. Ez azt jelenti, hogy a minta többsége gyakorlott pedagógus – és rámutat a szakma előregedésére is.

Összességében elmondható, hogy a minta változatos és reprezentatív képet nyújt a magyar alapfokú zeneoktatásban dolgozó zenetanárokról, különös tekintettel szakmai tapasztalatukra és munkakörnyezetükre.

Módszertan

A kutatás során egy saját szerkesztésű online kérdőívet alkalmaztam, amely három tematikus egységre tagolódott:

- demográfiai adatok,
- a mediáció ismertsége, valamint
- a mediáció zeneiskolai alkalmazásának esélye.

Az első rész célja a mintacsoport alapvető jellemzőinek feltérképezése volt, míg a második és harmadik szekció kérdései a kutatás hipotéziseinek ellenőrzését szolgálták.

A kérdőív összesen 11 kérdést tartalmazott. A kérdések túlnyomó többsége zárt kérdés volt, de néhány esetben lehetőséget biztosítottam eltérő válasz megadására is, illetve egy ponton rövid szöveges válasz is megadható volt (a korábbi iskolai mediáció témájára vonatkozó tapasztalatok esetén).

A harmadik szekció elején egy rövid, közérthető leírást adtam a mediáció módszeréről annak érdekében, hogy azok a válaszadók is releváns döntést tudjanak hozni a feltett helyzetekben, akik nem rendelkeznek ismeretekkel a témáról.

A mediáció ismertsége és alkalmazási esélye a zeneiskolában

A kutatás érdemi része a mediáció ismertségét és annak alkalmazási esélyeit vizsgálta a zenetanárok körében. A kérdőív második és harmadik része tartalmazott erre irányuló kérdéseket.

A kapott válaszok alapján a mediáció fogalmának ismertsége a zenetanárok körében közepesnek mondható. 32 fő (59%) saját bevallása szerint tisztában van a mediáció jelentésével, 15 fő (28%) hallott már róla, de nem tudja pontosan, mit jelent, míg 7 fő (13%) egyáltalán nem ismeri a kifejezést. Ez az eredmény már önmagában is megerősíti az első hipotézis alapját, miszerint a mediáció technikája kevésbé ismert a magyar zeneiskolai oktatásban.

A mediátor igénybevitelére vonatkozó kérdésre 41 fő válaszolt úgy, hogy intézményükben még soha nem fordultak mediátorhoz. 10 főnek nem volt tudomása ilyen esetről.

Mindössze 3 fő, tehát kevesebb mint 6% számolt be arról, hogy tud arról, hogy valaha igénybe vettek mediátort az iskolájukban. A mediáció okát firtató kérdésre megadott válaszok között szerepelt a tanár és szülő-diák közötti konfliktus, két tanár közti vita, illetve beilleszkedési, magatartási problémával küzdő tanuló esetében alkalmazott mediáció.

Ezek a válaszok megerősítik azt a feltételezést, hogy a mediáció alkalmazása rend-kívül ritka a zeneiskolai környezetben – ez a második hipotézis feltételezését igazolja.

A kérdőív harmadik szakaszában arra kerestem választ, hogy a válaszadó zenetanárok mennyire tartják elképzelhetőnek a mediáció alkalmazását különböző iskolai konfliktushelyzetekben. Az adott kérdések mindegyike konkrét összetűzés-típust jelölt meg, a válaszadók pedig három lehetőség közül választhattak: igen, nem és talán. Az így kapott adatok betekintést engednek a mediációval kapcsolatos nyitottság vagy elutasítás mértéké-be, attól függően, hogy a vita milyen szereplők között alakul ki.

Az első szituáció esetén két tanuló közötti konfliktus mediátorral való rendezése merült fel, például egy kamaradarab miatti összetűzésnél. A válaszadók jelentős többsége, 36 fő (66,7%) nem tartotta elképzelhetőnek, hogy mediátor bevonásával oldaná meg a helyzetet. További 10 fő (18,5%) bizonytalanul válaszolt, míg csupán 8 fő (14,8%) jelezte, hogy élne a lehetőséggel.

Ez az eredmény arra enged következtetni, hogy a pedagógusok döntő része elsősorban saját hatáskörben próbálná kezelni a tanulók közötti konfliktusokat, és kevésbé látja indokoltnak vagy célravezetőnek külső segítő bevonását.

Egy tanuló és szülő közötti nézeteltérés esetén már lényegesen árnyaltabb a kép: 21 fő (38,9%) támogatná a mediáció alkalmazását, 10 fő (18,5%) bizonytalan volt, míg 23 fő (42,6%) elutasította a lehetőséget. Ebből az eloszlásból kiolvasható, hogy a válaszadók közel fele nem tekinti releváns eszköznek a mediációt ilyen esetekben, ugyanakkor a támogató vélemények aránya itt már jóval magasabb, mint a tanulók közötti viszály esetében.

A tanár és a szülő közötti konfliktusra vonatkozó kérdés esetén a vélemények hasonlóan megoszlottak. A válaszadók 19 fője (35,2%) támogatja a mediátor bevonását ilyen típusú vitákban, 9 fő (16,7%) bizonytalan, míg 26 fő (48,1%) elutasítja azt.

Az adatok arra utalnak, hogy a tanárok egy része nem szívesen vonna be harmadik felet saját és egy szülő közötti konfliktus kezelésére. Lehetséges, hogy ezesetben is a saját kompetencia megkérdőjelezésének vélnek a beavatkozást, esetleg nem érzik annyira kardinális kérdésnek a szülővel való vitahelyzet rendezését.

Két pedagógus közötti ellentét esetén alakult ki a legkiegyensúlyozottabb válasz-megoszlás: 21 fő (38,9%) támogatná a mediáció alkalmazását, ugyanennyien (21 fő; 38,9%) elutasítanák, míg 12 fő (22,2%) válaszolt bizonytalanul. Ez arra enged következtetni, hogy az azonos státuszú felek közötti viták esetén a válaszadók nagyobb része hajlandó lenne mediátor segítségét igénybe venni.

Közrejátszhat a döntésben az is, hogy ez esetben a tanár nincs kiemelt pozícióban, egyenrangú fél, így egyrészt presztízsveszteség nélkül kérhet segítséget, másrészt kiharcolhatja ezáltal, hogy egyenrangú félként kezeljék.

A harmadik hipotézis, mely a mediáció alkalmazása iránti nyitottságot feltételezte, ezen válaszok alapján nem nyert megerősítést. Bár vannak érdeklődő és bizonytalan állás-pontok, sokan kategorikusan elzárkóznak, nem látják indokoltnak vagy hasznosnak a mediáció alkalmazását.

Összességében elmondható, hogy a mediáció alkalmazásának elfogadottsága erősen függ attól, hogy kik a konfliktus szereplői. A tanulók közötti vitákra a zenetanárok többsége továbbra is valószínűleg hagyományos pedagógiai eszközökkel keres megoldást, míg a felnőttek közötti konfliktusok esetében – különösen, ha azok szakmai kapcsolaton belül történnek – nagyobb nyitottság mutatkozik a mediáció irányába.

A válaszok alapján az is érzékelhető, hogy a mediáció mint intézmény még nem vált integrált konfliktuskezelési formává az alapfokú zeneoktatás területén, ugyanakkor bizonyos esetekben a válaszadók jelentős része felismeri már az alkalmazásának lehetséges előnyeit.

Összefoglalás

A jelen kutatás célja annak feltérképezése volt, hogy a magyarországi alapfokú zeneoktatásban dolgozó pedagógusok mennyire ismerik a mediáció fogalmát, milyen tapasztalattal rendelkeznek annak zeneiskolai alkalmazásához, illetve hogy elképzelhetőnek tartják-e a konfliktuskezelési módszer használatát saját szerepkörükben. A vizsgálat jellemzően kvantitatív adatgyűjtésen alapult.

Az alkalmazott kérdőív három fő szakaszból állt: demográfiai adatok, a mediáció ismertsége, a mediáció zeneiskolai alkalmazhatóságának megítélése.

A kérdőívet 54 fő zenepedagógus töltötte ki, túlnyomórészt (85%) nők. Az átlag-életkoruk 47 év, munkahelyük jellemzően nagyobb város volt. A tanított tárgyak szempontjából a magánének- vagy hangszeres oktatók domináltak. Szakmai tapasztalat tekintetében a válaszadók széles skálán mozogtak, előfordult a 47 év zenetanári múlt is, míg az átlag ennek körülbelül a fele, 21 év volt.

A kérdésre, hogy ismerik-e a mediáció fogalmát, a válaszadók közül 32 fő válaszolt igennel. Arra a kérdésre, hogy alkalmaztak-e már mediációt az iskolájukban, 41 válaszadó mondta azt, hogy nem, míg csupán 3 fő jelezte, hogy tudomása szerint volt példa ilyen eljárásra. A mediáció alkalmazására három konkrét esetet említettek: tanár és szülő-diák közötti konfliktus, két tanár közti vita, illetve beilleszkedési, magatartási problémával küzdő tanuló mediálása.

Ez alapján megállapítható, hogy a fogalom ismertsége ugyan jelentős, de nem köz-ismert, míg alkalmazása igencsak csekély.

A mediáció alkalmazási hajlandóságát vizsgáló kérdésekre a válaszok erősen függtek a konfliktus szereplőitől. A tanulók közötti nézeteltérések esetén a válaszadók többsége (66,7%) nem tartja elképzelhetőnek mediátor bevonását. Szülő-tanuló konfliktus esetén már nyitottabbak: 38,9% támogatja a mediációt, de 42,6% továbbra is elutasítja. A tanár-szülő viták esetében a legtöbben (48,1%) szintén elzárkóznak a külső segítségtől. Két pedagógus közötti konfliktusnál viszont kiegyensúlyozottabb a megoszlás: 38,9% támogatná, ugyan-ennyien elutasítanák a mediációt, míg 22,2% bizonytalan az alkalmazás lehetőségében.

Az alkalmazási esélyekre adott válaszok alapján arra lehet következtetni, hogy a tanulók közötti konfliktusok esetében a tanárok többsége nem igényelné külső segítséget, míg a felnőtt szereplők közötti esetekben – különösen két tanár konfliktusánál – jóval nyitottabbnak mutatkoznak a mediáció iránt.

Összefoglalva, a kérdőíves vizsgálat eredményei alapján elmondható, hogy a válaszadó zenetanárok körében a mediáció alapfogalma viszonylag ismert, azonban alkalmazása még kevésbé elterjedt gyakorlat az iskolai konfliktuskezelés során. A mediációhoz való viszonyulás jellemzően kontextusfüggő, vagyis erősen befolyásolja, hogy kik a konfliktus résztvevői.

A kutatás rámutat arra is, hogy a mediáció integrálásához a zeneiskolai kultúrába nem elég megismertetni a tanárokat a mediáció fogalmával, hanem annak gyakorlati alkalmazását is meg kell mutatni, számukra alkalmazható szituációkban.

Személyes reflexió. A három hipotézisem, mely a mediáció ismertségére, alkalmazására és a zenetanárok mediáció iránti nyitottságára irányult, nagyrészt nem került igazolásra. Bár a zenetanárok egy része ismeri a mediációt mint konfliktuskezelési módszert, annak alkalmazása mégis ritka, és a zenetanárok nem egyértelműen nyitottak a zeneiskolai életükbe integrálására sem.

Külön elszomorító, hogy a négy viszonyban (tanuló-tanuló, tanuló-szülő, tanár-szülő, tanár-tanár), ahol a mediáció alkalmazási lehetősége megkérdőjelezésre került, 11 kitöltő szerint egyik sem alkalmas arra, hogy a mediálást legalább megpróbálják. A megkérdőjelezett tanárok körülbelül 20%-a minden szituációban kategorikusan elutasította az alkalmazás lehetőségét (mind a négy lehetőségre „nem” választ adott).

Felmerül a kérdés, hogy miért van ez így.

Elzárkóznak az újításoktól? Egyes kutatások alapján még ha a pedagógusok saját véleményük szerint nyitottak is az együttműködő, közösen megbeszélő konfliktusmegoldási módszerekre, a tanulók tapasztalatai mégis azt mutatják, hogy a tanárok inkább tradicionális fegyverezési eszközöket alkalmaznak (Birloni és Sík, 2013, 13). Nem tudják elképzelni, hogy a mediáció működhet, hogy integrálható az életükbe-munkájukba? A kérdőív harmadik részére adott sok elutasító és bizonytalan válasz erre enged következtetni. Lehet, hogy bár a tanárok nem zárkóznak el a konfliktusok megbeszélésétől, ám nincsenek erre megfelelően felkészülve (Birloni és Sík, 2013, 13).

Az is magyarázhatja az eredményeket, hogy félnek az újításoktól: féltik a presztízsüket, a megszokott életüket.

Ha nem akarnak újítást, az azt jelenti, hogy minden maradjon úgy, ahogy van? Bár ez a kijelentés erősnek tűnhet, a vizsgálat eredményeinek magyarázata feltehetően mégis ez, mivel a zeneiskolai életben, mint azt a zeneiskolai rendszer bemutatásakor részleteztem, az órák jellemzően kis létszámban zajlanak, a kommunikáció a pedagógus részéről mind a tanulóval, mind a szülővel, és jellemzően a többi pedagógussal is rendszeres és emiatt nagy félreértésektől, indulatoktól mentes, így a közismereti oktatással ellentétben itt a konfliktusok könnyebben, az eleve adott keretek között kezelhetők.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a zeneoktatás Magyarországon nem kötelező, így nagyobb nézetkülönbségek esetén a kapcsolat és a zenei oktatás megszakítható, így a konfliktusok ritkán élesednek ki a végletekig.

Limitáció

Jelen kutatás elsősorban feltáró jellegű, célja a mediáció ismertségének és alkalmazhatóságának vizsgálata a magyarországi alapfokú zeneoktatásban dolgozó pedagógusok körében. Bár a válaszadók száma (54 fő) lehetővé tette a tendenciaszintű megállapításokat, a minta nem tekinthető reprezentatívnak az egész ország pedagógustársadalmára nézve.

Magyarországon több mint nyolcezer pedagógus dolgozik az alapfokú művészetoktatásban (KSH, 2024), akiknek túlnyomó többsége zenetanár, így a megkérdezettek száma ehhez képest viszonylag alacsony. Ezen kívül a válaszadók eloszlása a véletlenszerű minta-vétel miatt nem volt kiegyensúlyozott szakmacsoport vagy munkahely nagysága alapján.

A kérdőív főként zárt kérdéseket tartalmazott, így a válaszadók gondolkodásmód-ját, hozzáállását csak korlátozottan fedte fel. Mindezek figyelembevételével a vizsgálat eredményei nem általánosíthatók minden alapfokú zeneoktatási intézményre vagy zenepedagógusra.

A tanulmánynak nem volt célja a mélyreható vizsgálat, de a mediáció zenetanárok általi ismertségének és alkalmazása iránti nyitottságának felmérése lehetőséget biztosít a teljeskörű, részletekbe menő kutatások előkészítésére.

Javaslatok a jövőre nézve

A kutatás során kirajzolódott, hogy bár a mediáció fogalma nem teljesen ismeretlen a zene-pedagógusok előtt, alkalmazása még nem vált gyakorlattá az alapfokú művészetoktatás intézményeiben. Az eredmények alapján az alábbi javaslatok fogalmazhatók meg:

- Képzések szervezése zenepedagógusok számára, ahol a mediáció mint konfliktuskezelési technika bemutatásra kerülne elméleti és gyakorlati oldalról egyaránt. Ezek a képzések növelhetnék a módszer ismertségét és elfogadottságát a zenetanárok körében.
- A mediáció technikájának beemelése a tanári – és zenetanári – képzésekbe, hogy a pedagógusok pályára lépésük idején már mint számukra ismert és alkalmazható konfliktuskezelési eszközként tekintsenek rá.
- Kísérleti program indítása zeneiskolákban mediátorok bevonásával, amely során konkrét konfliktushelyzetek kezelése történne meg mediációval. Ez bemutatná és szemléltetné a mediáció zeneiskolai alkalmazási lehetőségét a zeneoktatás minden résztvevőjének.

A fenti javaslatok célja nem csupán a mediáció népszerűsítése, hanem egy olyan iskolai légkör kialakítása, ahol a problémák együttműködő, békés rendezésére törekvés mind a pedagógusok, mind a diákok és szülők részéről tudatos és támogatott törekvéssé válik.

Ne feledjük: a tanár mindig példa, a zenepedagógus pedig ezen túlmenően a művészetek személyiségformáló erejével is élhet (Oktatási Hivatal, 2022). Nemcsak tanít, hanem alakít – embereket, közösségeket, végső soron a jövőt!

Irodalom

- 1/2007. (I. 9.) Kormányrendelet – az oktatásiügyi közvetítői szolgálat, a könyvtári intézet, a közművelődési szakmai tanácsadó és szolgáltató szerv és a műbíráló szerv kijelöléséről
- 110/2012. (VI. 4.) Kormányrendelet – a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névbhasználatáról
2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- Árva, É. A., Kánya, K., Kertész, T. és Wagner, J. (2010). *Alternatív konfliktuskezelés az ifjúsági munkában. A mediáció és a helyreállító szemlélet*. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal. Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat.
- Beer, J. E., Packard, C. C. (2012). *The Mediator's Handbook*. New Society.
- Birloni, Sz. és Sík, E. (2013). *Iskolai konfliktusok. Az alternatív konfliktuskezelés keretrendszerének kialakítása*. Human Profess Kft.
- Borbáth, K. (2023). Erőszakmentes kommunikáció az iskolapszichológiai praxisban: szemelvények az erőszakmentes kommunikáció módszertanáról és az EMK-alapú mediáció iskolai alkalmazásának lehetőségeiről. *Módszertani Közlemények*, 63(1), 73–93. <https://doi.org/10.14232/modszertani.2023.1.73-93>
- Brookhart, S. M. (2017). *How to give effective feedback to your students*. ASCD.
- Buda, M. és Péter-Szarka, Sz. (2015). A kreatív klíma: új irány az iskolai klíma és a konfliktuskezelés kutatásában. *Iskolakultúra*, 25(9), 3–17. <https://doi.org/10.17543/ISKKULT.2015.9.3>
- Dobszay, L. (1972). The Kodály Method and Its Musical Basis. *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae*. 14(1/4), 15–33. <https://doi.org/10.2307/901863>
- Falus, I. (2022). *A didaktika kézikönyve*. Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634548454>
- Feuer, M. (2019). *A családsegítés elmélete és gyakorlata*. Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634544180>
- Ibarrola-García, S. (2024). Peer Relationships: School Mediation Benefits for Sustainable Peace. *Pastoral Care in Education*, 42(3), 290–317. <https://doi.org/10.1080/02643944.2023.2244500>
- Imre, N. (2017). *A szülői részvétel szerepe a tanuló iskolai pályafutásának alakulásában*. PhD értekezés. Eötvös Lóránd Tudományegyetem.
- Juhász, É. A. és Rúzs Molnár, K. (2024). *Bevezetés a mediációba*. Iurisperitus Bt.
- Kovács, E. és Pikó, B. (2010). Az ún. nem hagyományos kockázati és egészségvédő faktorok jelentősége. In Pikó, B., *Védőfaktorok nyomában. A káros szenvedélyek megelőzése és egészségfejlesztés serdülőkorban*. L'Harmattan Kiadó.
- Központi Statisztikai Hivatal: *A köznevelési és a szakképző intézményekben alkalmazott pedagógusok és oktatók feladatunként* (2023/24). https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0003.html
- Krémer, A. (2008). Alternatív vitarendezés és resztoratív eljárások az oktatásügyben. *Új Pedagógiai Szemle*, 2008 (6-7).
- Lane, P. S. and McWhirter, J. J. (1992). A Peer Mediation Model: Conflict Resolution for Elementary and Middle School Children. *Elementary School Guidance & Counseling* 27, no. 1 15–23.

- Lovas, Zs. és Herczog, M. (2020). *A mediáció, avagy a fájdalommentes konfliktuskezelés*. Wolters Kluwer Hungary Kft. <https://doi.org/10.55413/9789632959337>
- Marton, E. (2019). *A szülő és az iskola kapcsolata, szerepe a sikeres együttnevelés megvalósításában*. PhD értekezés. Eötvös Lóránd Tudományegyetem.
- Marusnik, T. (2009). „Tanárverések”. *Iskolakultúra*, 19(1-2), 30–43.
- Németh, V. (2014). A közelség végtelen. A mediáció mint problémamegoldó színtér a PTC tükrében. In Demeter, M., *Konstruált világok. Kommunikációkutatás*. Typotex.
- Oktatási Hivatal (2025). 2025. szeptemberben induló képzéseket kínáló egyetemek, főiskolák. felvi.hu https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/korabbi_elj_archivum/felveteli_tajkoztatok/meghirdetesk_25a/!FftMegjelenitoArchivum/intezmenyek.html
- Oktatási Hivatal (2022). *Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja*. https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok/alapfoku_muveszetoktatasa
- Schellenberg, R. C., Parks-Savage, A. and Rehfuss, M. (2007). Reducing Levels of Elementary School Violence with Peer Mediation. *Professional School Counseling* 10, no. 5. <https://doi.org/10.5330/prsc.10.5.q786607713v5q044>
- Theberge, S. K. and Karan, O. C. (2004). Six Factors Inhibiting the Use of Peer Mediation in a Junior High School. *Professional School Counseling* 7, no. 4. 283–90.
- Váradi, J. (2010). *Hogyan neveljünk értő közöniséget a komolyzenének?* PhD értekezés. University of Jyväskylä.
- Várnai, D. és Zsiros, E. (2014). Kortársbántalmazás és verekedés. In Németh, Á., Költő, A., *Egészség és egészségmagatartás iskoláskorban 2014: Az Iskoláskorú gyermekek egészség-magatartása elnevezésű, az Egészségügyi Világszervezettel együttműködésben megvalósuló nemzetközi kutatás 2014. évi felméréséről készült nemzeti jelentés*. Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet.
- Vas, B. (2015). *Zenepedagógia tankönyv*. Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar. Digitális kiadvány.

Melléklet: A kérdőív teljes szövege

1. Az Ön neme:

- nő
- férfi

2. Az Ön kora:

3. Ön milyen nagyságú településen oktat?

- főváros
- vármegyeszékhely
- város
- község
- egyéb

4. Az Ön beosztása:

- elméleti tanár (szolfézs, zeneelmélet, zenetörténet stb.)
- magánének vagy hangszeres zenetanár
- csoportos órát tartó tanár (kamarazene, énekkar, zenekar stb.)
- intézményvezető, intézményvezető-helyettes
- egyéb: ...

5. Hány éve dolgozik zenetanárként?

6. Hallott-e már a mediációról, mint konfliktuskezelési módszerről?

- Igen
- Nem
- Talán, de nem tudom pontosan, hogy mit jelent

7. Előfordult-e, hogy mediátor segítségét kérték iskolájában egy konfliktus megoldásában?

- Igen – Amennyiben igen, milyen ügyben?
- Nem
- Nem tudom

A mediáció egy békés konfliktuskezelési módszer, amelyben egy pártatlan, képzett közvetítő segít a feleknek abban, hogy közösen találjanak megoldást a vitás helyzetükre. A folyamat célja a kölcsönös megértés és együttműködés elősegítése, nem pedig a hibás fél megállapítása.

8. El tudja-e képzelni, hogy mediátor segítségét kérje két tanuló közötti konfliktus rendezéséhez? (pl. kamaradarabnál)

9. El tudja-e képzelni, hogy mediátor segítségét kérje egy tanuló és a szülője konfliktusa rendezéséhez? (pl. járjon-e zeneiskolába, ha ez inkább a szülő akarat)

10. El tudja-e képzelni, hogy mediátor segítségét kérje Ön és egy szülő közötti konfliktus rendezéséhez? (pl. házi feladat mennyisége)

11. El tudja-e képzelni, hogy mediátor segítségét kérje Ön és egy kollégája közötti konfliktus rendezéséhez? (pl. félévi vizsgakövetelmények egységesítése)